

čitavu svoju brigu posvetila opet svome srezu, centar je i osovina čitavog javnoga života sreza.

Sreski načelnik, direktor gimnazije, učitelji osnovnih škola, ekonom i t. d., to su sve ljudi, koje je gospodin poslanik namestio ili koje će gospodin poslanik da ukloni. Taj je osećaj zašao duboko u svest svakoga od njih i prema tome će oni svoje vladanje da udese. Neki osećaj nezavisnosti državnog činovnika od narodnog poslanika, kad se ne radi o stvarima direktno protivzakonskim, ne pojavljuje se ni u obliku želje, a kad je u pitanju nešto protiv zakona, bune se samo oni koji su jači ili oni koji su čestitiji. Ti su dakako, kao svugde, manjina. Tendencija je da ta manjina bude sve manja.

Kako forma ima tendenciju da se prilagođava sadržini, malo po malo se i u javnim manifestacijama sve više ispoljava taj odnos sreskoga narodnoga poslanika prema predstavnicima državnih i samoupravnih vlasti i zvanja na način da svi ti idu sve više u neku pozadinu, a onaj sve više u prvi red, pa valjda nije preterano ako se reče da velik deo, ako ne većina, srezova, ovoga područja sve više izgleda kao neka mala diktatorska domena pod neposrednom diktaturom sreskoga narodnog poslanika.

* * *

Južna Srbija, to je u glavnome teritorija banovine vardarske i deo banovine moravske, ne čini, u ovome pogledu, jednu oblast sa bivšom Kraljevinom Srbijom zbog shvatljivih razloga. Ova je oblast najpre religijski, jezički, pa i rasno mnogo diferensiranija. I ako je slovenski elemenat gotovo bez izuzetka pravoslavni i većina naroda, ostaje jedna manjina, ali vrlo velika manjina, muslimanska, a što je glavno, ta manjina, osim što je muslimanska, većim je delom i jezički tuđa (arnautska i turska), a sem toga zadojena vekovnim duhom, kojega se prirodno nije mogla još da u punoj meri otrese, o svojoj nekoj političkoj-rasnoj superiornosti. Naprotiv kod slovenske većine, ma da se sa agrarnom reformom njezin raniji ekonomsko-socijalni podređeni položaj čivčija fizički uklonio, moralna je neka depresija još uvek ostala. Prirodno je da će proći dosta vremena dok se seljak-srbin makedonski oseti onako nosilac nacionalnog suvereniteta, kako se oseća njegov drug seljak-šumadinac. Njegovi dojučerašnji gospodari, sahibije, gospoda ostali su tu, pa makar da su izgubili dobar deo zemlje, nešto od one vekovne tradicije sile i prestiža ostalo je na njima. S druge strane, koliko je i netom je nestalo auktoriteta te deposidirane turske vlastele, taj makedonski seljak nije odmah osetio da je taj auktoritet prešao direktno u njegove ruke. Prilike, može bit nužda, svedeno, učinile su da je taj narod osetio da taj auktoritet dolazi u ruke njegove braće sa severa, Šumadinaca. Vodioci gotovo svih zvanja u srezovima, kandidati za gotovo sve birane časti biće kroz godine političari bez mandata iz Beograda, novinari, koji hoće da pero zamene tribinom i t. d.

Varoš, u kojoj je ranije sedeo čivčija, u koju su se uselile nove vlasti, a naselili novi naseljenici, advokati, lekari, industrijalci, veliki trgovci iz Srbije, ostala je jo šuvek nosilac političkog kretanja južnosrbijanskog,